

मुलुकी ऐन, २०२०

(बाह्रौ संसोधन सहित)

भाग ३

महल १३: अंश बण्डाको

१२ नं. विधवा स्वास्थ्यी मानिसले चाहेमा आफनो अंश लिई भिन्न हुन पाउँछे । सन्तान नभएका विधवा वा विधुरले अर्को विवाह गरेमा निजले आफनो अंश आफूखुस गर्न पाउँछन् । सन्तान भएका विधवा वा विधुरले अर्को विवाह गरेमा सन्तान नाबालक भएसम्म त्यस्ता सन्तानको पालनपोषण र शिक्षादिकाको व्यवस्था सोही सम्पत्तिबाट गर्नु पर्छ ।

महल १५: धर्मपुत्र, धर्मपुत्रीको

२ नं. आफनो छोरा, छोरी भएको व्यक्ति बाहेक अन्यले लिखत गरी धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्न हुन्छ ।

तर, छोरा हुनेले धर्मपुत्र र छोरी हुनेले धर्मपुत्री राख्न पाउने छैन ।

२ख. नं. यस महल बमोजिम एक पटक धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री भएकालाई पुनः धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री दिन हुँदैन । दिएको भए पनि बदर हुन्छ ।

३ नं. धर्मपुत्र राख्न पाउनेले सन्तान छोरा नहुँदा ऐन बमोजिम राख्न हुनेलाई रीतपूर्वकको लिखत गरी धर्मपुत्र राखिसकेपछि सन्तान छोरा जन्म्यो भने पनि अघि धर्मपुत्र राखेको बदर हुन सक्तैन । भाई सरहको अंश पाउँछ ।

९ख. नं. धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री हुने र राख्नेको उमेर कम्तीमा तीस वर्ष फरक हुनु पर्छ ।

९ग. नं. धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको हक छोराछोरी सरह हुन्छ । धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीले आफूलाई जन्माउने बाबुपट्टिको अंशमा दावी गर्न पाउँदैनन् ।

९घ. नं. धर्मपुत्री राख्न पाउनेले धर्मपुत्री राखी सकेपछि छोरी जन्म्यो भने पनि अघि राखेको धर्मपुत्री बदर हुन सक्तैन । छोरी सरह नै हुन्छ ।

१० नं. बालबालिका फाल्ने पत्ता लाग्यो भने बाबुआमा दुबैका सल्लाहले फालेको भए दुबैको अंश र त्यस) बालबालिकाको समेत त्यही पाल्नेलाई दिलाई पाल्न लाउनु पर्छ । एकजनाको मात्र मतलब रहेछ भने जसले फालेकोछ, उसैको र) बालबालिकाको अंश दिलाई दिनु पर्छ ।

११ नं. ऐनको रीत पुन्याई धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राखिसकेपछि कुनै खास कारण नभई बदर गर्नु हुँदैन । धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री बस्नेले धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नेलाई खान लाउन नदिने, घरको सम्पत्तिको हेरचाह नगरी दुरुपयोग गर्ने, शारीरिक वा मानसिक यातना दिने जस्ता कार्य गरेमा धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नेले त्यस्ता धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री बदर गर्न पाउँछन् । बदर हुने धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीले जन्माउने बाबुपट्टिको अंश पाउँछन् । लेखिएका कारण नभई धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नेले खान लाउन नदिई घरबाट निकाला गरेमा वा शिक्षा, स्वास्थ्योपचारको व्यवस्था गरेन भने त्यस्तो धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीले धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नेसंग छोराछोरी सरह अंश गरी लिन पाउँछन् ।

१२ नं. एउटा मात्र छोरा वा छोरी हुनेले धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री दिन हुँदैन । दिएको भए पनि बदर हुन्छ ।

१२ख. नं. यस महल बमोजिम नेपाल सरकार ले विदेशी नागरिकलाई धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्ने स्वीकृति दिँदा त्यस्तो विदेशी नागरिक रहेको देशको कानूनमा धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीलाई छोराछोरी सरह हक हुने व्यवस्था भएमा मात्र धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्न स्वीकृति दिनेछ ।

भाग ४

महल ८क: अपहरण गर्ने तथा शरीर बन्धक लिनेको

- १ नं. कसैले कुनै व्यक्तिलाई बल प्रयोग गरी वा प्रयोग गर्ने धम्की दिई, डर त्रास देखाई, जोरजुलुम गरी, हातहतियार देखाई, छलकपट गरी, भुक्त्यानमा पारी वा नशालु वा मादक पदार्थ सेवन गराई वा कुनै यातायातको साधन कुनै किसिमले कब्जा वा नियन्त्रणमा लिई कुनै ठाउँमा जान बाध्य गराउने वा कुनै व्यक्तिलाई निजको मञ्जुरी बिना वा नाबालक र मानसिक रुपमा अस्वस्थ व्यक्तिलाई निजको हितको निमित्त निजको बाबु, आमा वा संरक्षकको मञ्जुरी बाहेक कुनै ठाउँमा लैजान हुँदैन । सो गरे अपहरण गरेको मानिनेछ ।
- २ नं. मानसिक रुपमा अस्वस्थ व्यक्तिलाई निजको बाबु, आमा वा संरक्षकको मञ्जुरी लिई असल नियतले निजको हितको निमित्त थुनिएकोमा बाहेक कसैले कुनै व्यक्तिलाई बल प्रयोग गरी वा प्रयोग गर्ने धम्की दिई, डर त्रास देखाई, जोरजुलुम गरी, हातहतियार देखाई, छलकपट गरी, भुक्त्यानमा पारी वा नशालु वा मादक पदार्थ सेवन गराई वा कुनै यातायातको साधन वा ठाउँ कुनै किसिमले कब्जामा लिई वा त्यसउपर अनधिकृत तवरले नियन्त्रणमा लिई थुन हुँदैन । सो गरे शरीर बन्धक लिएको मानिनेछ ।
- ३ नं. कसैलाई ज्यान लिने, कुटपीट गरी चोट पुऱ्याउने, जबर्जस्ती करणी वा अप्राकृतिक मैथुन गर्ने, बिक्री गर्ने, दास बनाउने, निजको इच्छा विरुद्ध काममा लगाउने, यातना दिने, बेश्यावृत्तिमा लगाउने, कुनै काम गर्न वा गराउने बाध्य गराउने, छुटकारा रकम (फिरौती) लिने वा शरीर बन्धकमा लिइएको व्यक्ति वा निजको हकवालाको धन सम्पत्ति प्राप्त गर्ने, व्यवसाय समर्पण गराउने वा प्रचलित कानून बमोजिम कसूर हुने अन्य कुनै काम गर्न लगाउने उद्देश्यले यस महलको १ वा २ नं. बमोजिम अपहरण गरेमा वा शरीर बन्धक लिएमा सो गर्ने गराउने व्यक्तिलाई सात वर्षदेखि पन्ध्र वर्षसम्म कैद र पचास हजार रुपैयाँदेखि दुई लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना र लेखिए बाहेक अन्य उद्देश्यले अपहरण गरेमा वा शरीर बन्धक लिएमा चार वर्षदेखि आठ वर्षसम्म कैद र पच्चीस हजार रुपैयाँदेखि एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना हुन्छ ।
- ९ नं. यस महलको १, २ वा ३ नं. बमोजिमको कसूर महिला वा नाबालक विरुद्ध गरिएको भए यस महल बमोजिम हुने सजायमा दुई वर्ष थप गरी सजाय गर्नु पर्छ ।
- १३ नं. कसैलाई अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई ज्यान मारेकोमा नालिस गर्न हदम्याद लाग्ने छैन । सो बाहेक अपहरण गरिएको वा शरीर बन्धक लिएको मितिले छ महिना वा अपहरण वा शरीर बन्धकबाट छुटेको मितिले तीन महिनाभित्र नालिस नदिए लाग्न सक्दैन ।

महल १०: ज्यान सम्बन्धीको

- २८क. नं. कसैले गर्भवती महिलालाई करकाप, धम्की, ललाई फकाई वा प्रलोभनमा पारी गर्भपतन गराउने हुँदैन । त्यसरी गर्भपतन गराउनेलाई देहायबमोजिमको सजाय हुन्छ :-
- बाह्र हप्तासम्मको गर्भ भए एक वर्ष कैद१
- पच्चिस हप्तासम्मको गर्भ भए तीन वर्ष कैद१
- पच्चिस हप्ताभन्दा बढीको गर्भ भए पाँच वर्ष कैद१
- २८ख. नं. यस महलको २८ नम्बरमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका अवस्थामा नेपाल सरकारले तोके बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई निर्धारित योग्यता पूरा गरेका इजाजतपत्र प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीले गर्भपतन गराएकोमा यस महल बमोजिम गर्भ तुहाएको मानिने छैन :-
- गर्भ बोक्ने महिलाको मञ्जुरीले बाह्र हप्तासम्मको गर्भपात गरेकोमा१
- जबरजस्ती करणी वा हाडनाता करणीबाट रहन गएको अठार हप्तासम्मको गर्भ त्यस्तो गर्भ बोक्ने महिलाको मञ्जुरीले गर्भपात गराएकोमा२
- गर्भपात नगराएमा गर्भ बोक्ने महिलाको ज्यानमा खतरा पुग्न सक्तछ वा निजको स्वास्थ्य शारीरिक वा मानसिक रुपले खराब हुन सक्तछ वा विकलाङ्ग बच्चा जन्मन्छ भन्ने प्रचलित कानून बमोजिम योग्यता प्राप्त चिकित्सकको राय भई त्यस्तो महिलाको मञ्जुरीले गर्भपात गराएकोमा३

- २८ग. नं. कसैले गर्भपतन गराउने उद्देश्यले गर्भमा रहेको भ्रूणको लिङ्ग पहिचान हुने कुनै काम गर्न गराउनु हुँदैन । त्यस्तो काम गर्ने गराउनेलाई तीन महिना देखि छ महिनासम्म कैद हुनेछ ।
- २८घ. नं. २८ग. नं. अनुसार लिङ्ग पहिचान गरी गर्भपतन गर्ने गराउनेलाई छ महिनादेखि दुई वर्षसम्म कैद हुनेछ ।
- ३० नं. जन्मेका जिउँदो बालक बालिका फालिएको देखियो भने सो कुरा नजीकको प्रहरी कार्यालयमा जाहेर गर्नु पर्छ ।

महल ११: जीउ मास्ने बेच्नेको

- १ नं. कसैले कुनै मानिसलाई बिक्री गर्ने उद्देश्यले ललाई फकाई नेपाल सरहद बाहिर लैजान वा लगी बिक्री गर्न हुँदैन । विदेशमा बेच्न लागेकोमा बेच्न नपाउँदै पक्राउ भए बेच्ने लैजानेलाई दश वर्ष र बेचिसकेको भए १५ वर्ष कैद हुन्छ । किन्ने मानिस नेपाल सरहदभित्र फेला परे निजलाई समेत बेच्नेलाई हुने सरहको सजाय हुन्छ ।
- २ नं. कसैले सोह्र वर्ष नपुगेका नाबालकलाई वा कुनै उमेरको भए पनि मगज बिग्रेका मानिसलाई कानूनी संरक्षकको मन्जूरी बेगर उसको संरक्षकत्वबाट छुटाउन वा छुटाउनको निमित्त ललाउन फकाउन हुँदैन । सो बमोजिम छुटाए वा ललाए फकाएमा सो गर्नेलाई पाँचसय रुपैयाँसम्म जरिवाना वा तीन वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुन्छ ।
- ३ नं. कसैले कसैलाई कमारा कमारी बनाउन, दास तुल्याउन वा बाँधा बनाउन हुँदैन । त्यसरी कमारा कमारी बनाउने, दास तुल्याउने वा बाँधा बनाउने व्यक्तिलाई तीन वर्षदेखि दश वर्षसम्म कैद हुन्छ र अदालतले त्यस्तो कसूरदारबाट सम्बन्धित व्यक्तिलाई मनासिब क्षतिपूर्ति समेत भराई दिन सक्नेछ ।

महल १४: जबर्जस्ती करणीको

- १ नं. कसैले कुनै महिलालाई निजको मञ्जूरी नलिई करणी गरेमा वा सोह्र वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई निजको मञ्जूरी लिई वा नलिई करणी गरेमा निजले जबर्जस्ती करणी गरेको ठहरेछ ।
- स्पष्टीकरण : यस नम्बरको प्रयोजनको लागि :
- (क) डर, त्रास, धाक देखाई वा करकाप, अनुचित प्रभाव, भुक्त्यानमा पारी वा जोरजुलुम गरी वा अपहरण गरी वा शरीर बन्धक राखी लिएको मञ्जूरीलाई मञ्जूरी मानिने छैन ।
- (ख) होस ठेगानमा नरहेको अवस्थामा लिएको मञ्जूरीलाई मञ्जूरी मानिने छैन ।
- (ग) योनीमा लिङ्ग केही मात्र प्रवेश भएको रहेछ भने पनि यस नम्बरको प्रयोजनको लागि करणी गरेको मानिनेछ ।
- ३ नं. जबर्जस्ती करणी गर्नेलाई देहाय बमोजिम कैद सजाय हुनेछ :-
- दश वर्षभन्दा मुनिकी बालिका भए दशदेखि पन्ध्र वर्षसम्म.....१
- दश वर्ष वा सोभन्दा बढी चौध वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिका भए आठदेखि बाह्र वर्षसम्म२
- चौध वर्ष वा सोभन्दा बढी सोह्र वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिका भए छ वर्षदेखि दश वर्षसम्म.....३
- सोह्रवर्ष वा सोभन्दा बढी बीस वर्षभन्दा कम उमेरकी महिला भए पाँच वर्षदेखि आठ वर्षसम्म.....४
- बीस वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरकी महिला भए पाँचदेखि सात वर्षसम्म.....५
- यस नम्बरमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लोग्नेले स्वास्नीलाई जबर्जस्ती करणी गरेमा तीन महिनादेखि छ महिनासम्म६
- ४ नं. जबर्जस्ती करणी गर्ने भएको कुरा जानी थाहा पाई हूल गरी संग लागि जाने समाउने र सो काममा मद्दत दिनेलाई जनही) तीन वर्षसम्म कैद गर्नु पर्छ ।) सोह्र वर्ष मुनिकी स्वास्नीमानिसका सम्बन्धम भने दोब्बर सजाय हुन्छ ।
- १० नं. कसैले कुनै महिलालाई जबर्जस्ती करणी गरेको ठहरेमा अदालतले त्यस्ती महिलालाई भएको शारीरिक वा मानसिक क्षति विचार गरी मनासिब ठहराए बमोजिमको क्षतिपूर्ति कसूरदारबाट भराई दिनु पर्नेछ । त्यस्तो क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा कसूरको गाम्भीर्यता, कसूरबाट पीडित व्यक्तिको मृत्यु भइसकेको रहेछ भने निजमा आश्रित नाबालक छोराछोरी भए निजहरूलाई पर्न गएको पीडा समेत विचार गरी निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

१०क. नं. यस महल अन्तर्गतको कुनै अपराधको अनुसन्धान र तहकिकातको सिलसिलामा पीडित स्वास्थ्यी मानिसको बयान गराउँदा महिला प्रहरी कर्मचारीले गराउनु पर्नेछ र महिला प्रहरी कर्मचारी नभएमा समाजसेवी महिलाको रोहवरमा अन्य प्रहरी कर्मचारीले गराउन सक्नेछ ।

महल १७: विहावरीको

१ नं. हाडनाता करणीको महलले सजाय हुने नातामा बाहेक यस महलका नम्बर नम्बरमा लेखिएका कुराका अधीनमा रही आफ्नो इच्छानुसार राजीखुशीले विहावरी गर्न हुन्छ । विहावरी भएकोमा हाडनातामा पर्न गएको रहेछ भने ती लोग्ने स्वास्थ्यीलाई छुट्टयाई दिनु पर्छ । जानी जानी त्यस्तो विहावरी गरेकोमा हाडनाता करणीको महलमा लेखिए बमोजिम सजाय समेत हुन्छ ।

२ नं. विहावरी गर्दा महिला र पुरुषको उमेर संरक्षकको मन्जुरी भए अठार वर्ष र संरक्षकको मन्जुरी नभए वीस वर्ष नपुगी विहावरी गर्न गराउन हुँदैन । विवाह गरे गराएमा सो गर्ने गराउनेमध्ये उमेर पुगेका मुख्यलाई देहाय बमोजिम हुन्छ :-
दश वर्ष नपुगेकी बालिकाको विवाह गरे गराएको रहेछ भने छ महिनादेखि तीन वर्षसम्म कैद र एक हजार रुपैयाँदेखि दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ१

दश वर्ष देखि माथि चौध वर्ष नपुगेकी बालिकाको विवाह गरे गराएको रहेछ भने तीन महिनादेखि एक वर्षसम्म कैद र पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ २

चौध वर्षदेखि माथि अठार वर्ष नपुगेकी स्वास्थ्यी मानिसको विवाह गरे गराएको रहेछ भने छ महिनासम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ३

बीस वर्ष उमेर नपुगेको स्वास्थ्यी मानिस वा लोग्ने मानिसको विवाह गरे गराएको रहेछ भने छ महिनासम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ४

ऐनले विवाह गर्न पाउने हदभित्रको हो भनी ढाँटी विवाह गरे गरिदिएको नजानी विवाह गर्ने गराउनेलाई सजाय हुँदैन ५

माथि दफा दफामा लेखिए बमोजिम विवाह गर्न गराउन नहुनेमा जानी जानी विवाहको काम गर्ने पुरोहित, लमी र अरु मद्दतीहरूमध्ये उमेर पुगेकोलाई एक महिनासम्म कैद वा एक हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ..... ६

यस नम्बरको माथिका दफाहरूमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विवाह भने भई नसकेको रीत दस्तुर पुऱ्याई छिनीसम्म सकेको रहेछ भने सो कुरा छिन्ने मुख्यलाई पाँच सय रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी छिनी सकेको कुरा बदर गरिदिनु पर्छ ७

माथि १, २, ३ र ४ दफा बमोजिम भएको जरिवाना तिरे लिई सो जरिवाना त्यसै बालिका, स्वास्थ्यी मानिस वा लोग्ने मानिसलाई दिनु पर्छ । नतिरेमा सो जरिवाना हुने व्यक्तिको मात्र अंश जायजात गरी उपर भएकाबाट सो लागेको जरिवानाको अङ्क जति सो बालिका, स्वास्थ्यी मानिस वा लोग्ने मानिसलाई दिनु पर्छ । जायजातबाट सो जरिवाना उपर हुन नसके उपर नभएको जरिवानाको रुपैयाँ जतिमा तीन महिनासम्म कैद गर्नु पर्छ ८

लोग्ने मानिस वा स्वास्थ्यी मानिसमध्ये कसैको उमेर अठार वर्ष नपुगी विवाह भएको रहेछ र सन्तान पनि जन्मेको रहेनछन् भने अठार वर्ष उमेर नपुगी विवाह भएकोले अठार वर्ष पुगेपछि मन्जुरी नगरे त्यस्तो विवाह बदर गर्न पाउँछ ९

